

decorrespondent.nl

Waarom juist VVD'ers altijd in de problemen komen

Marc Chavannes

10-13 minuten

Henry Keizer is voorlopig teruggetreden als voorzitter van de VVD. Anderhalve week nadat *Follow The Money* berichtte [Lees hier FTM's hele dossier over Henry Keizer. Lees hier FTM's hele dossier over Henry Keizer.](#) berichtte over zijn lucratieve overname van het crematiebedrijf van voorheen de 'Vereeniging tot invoering der Lijkverbranding in Nederland.'

Een week is lang in de politiek – een bekend gezegde in Groot-Brittannië. Anderhalve week gehannes, verwijzen naar elkaar, onvolledige stukken openbaren, journalisten weigeren bij een persgesprek, crisioverleg afschilderen als 'bijpraatsessies' en dan toch nog een beetje aftreden, dat is heel lang in de politiek. Zeker als het probleem zo overzichtelijk is als de affaire-Keizer.

Opvallend is dat premier Mark Rutte, anders een trefzekere bewandelaar van smalle politieke bergpaden, er maar niet in slaagt leiderschap te tonen. Steeds iets te pal achter zijn voorzitter staand, terwijl de feiten er niet om liegen. Steeds verkleinwoordjes en relativeringen gebruikend. Het is ethiek verenigen tot de wet.

En dan, te laat, toch nog 'even' de ethische commissie van de partij inschakelen. Wat weer niet hetzelfde is als een onafhankelijk onderzoek instellen.

Het VVD-toverwoord is de markt

De VVD heeft al sinds jaren een conservatieve winkeliersvleugel en een liberale vleugel waarin het zelfbeschikkingsrecht van de mens centraal staat. De eerste vleugel is op het ogenblik dominant. Die vleugel moet weinig hebben van nadenken over de rol van de staat in een democratie - en nadenken in het algemeen.

VVD's winkeliersvleugel moet weinig hebben van nadenken over de rol van de staat in een democratie - en nadenken in het algemeen

De huidige VVD is zo vooral een vereniging van zelfbewuste burgers die de staat heel goed weten te vinden als er opdrachten zijn te verdelen, maar een broertje dood hebben aan regels die burgers en bedrijven herinneren aan het ik-overstijgend belang.

Het universele toverwoord voor deze mentaliteit is de markt. De onzichtbare hand van de markt zorgt dat we collectief welvaart scheppen als we allemaal ons eigenbelang nastreven. Zo is de leer.

De markt heeft geen morele waarden. De markt zorgt dat mensen zich inspinnen en zich al concurrerend ontplooiën, is de gedachte. Omdat zij geneigd zijn samen te spannen ter beperking van de concurrentie is een zekere marktordening nodig.

Maar die markt is niet meer

De VVD heeft zeker sinds Paarse kabinetten-Kok (1994-2002) het ideologische pleit gewonnen. De tijdgeest in Europa en de Verenigde Staten was destijds zelfverzekerd, de Sovjet-Unie verslagen, de markteconomie had gelijk. Ook in de paar jaar dat

de VVD niet regeerde, vierde [dat gedachtegoed hoogtij](#). [Lees hier hoe het VVD-gedachtegoed leefde tijdens Balkenende IV](#). [Lees hier hoe het VVD-gedachtegoed leefde tijdens Balkenende IV](#). dat gedachtegoed hoogtij.

Nederland is sindsdien onherkenbaar veranderd. Een hele generatie is opgegroeid in een land waarin de markt de norm is. Met een overheid die zich schikt naar de logica van de markt, die ruimte maakt voor marktpartijen en de burger aanmaant zich als klant te gedragen.

In dit universum van assertieve ondernemers en publieke diensten is de essentie van democratische politiek zoekgeraakt. Partijen en politici tonen zich in de regering en in de Kamer vooral dienstbaar aan de marktgeoriënteerde processen die zij op gang hebben gebracht.

Dat geldt voor zowel arbeidsbemiddeling als voor het aanvragen van een persoonsgebonden budget – de uitvoeringsinstanties zijn geïnstrueerd om bij voorbaat misbruikbeluste burgers op een afstand te houden. Dreigende rechtsongelijkheid en verlies aan privacy bij de decentralisatie van de zorg en de sociale sector worden op de koop toe genomen. Op ieder stadhuis kunnen ambtenaren die niet aan een medische ambtseed zijn onderworpen uw dossier inzien. [Op ieder stadhuis worden andere normen toegepast](#). [Lees in De Groene Amsterdammer meer over glurende ambtenaren](#). [Lees in De Groene Amsterdammer meer over glurende ambtenaren](#). Op ieder stadhuis worden andere normen toegepast.

Politici zijn beleidsadviseurs geworden die het proces becommentariëren in plaats van het beleid te toetsen aan hun idealen voor een rechtmatige samenleving. Daarom lijkt politiek vaak een spelletje van insiders en kunnen de zorgen van burgers

die zich niet gehoord voelen zomaar genegeerd worden.

Wat vooral het CDA vroeger het maatschappelijk middenveld noemde, uit particulier initiatief voortgekomen organisaties die zich inspanden voor essentiële zaken als zorg, welzijn, sport en onderwijs, werd overgenomen door de overheid en vervolgens uitgeleverd aan marktkrachten.

De burger is buiten beeld geraakt

Dat de burger de dragende bouwsteen van de samenleving is, en dat de overheid er is om burgers in staat te stellen zo volledig mogelijk deel te nemen aan die samenleving, is op de achtergrond geraakt. Burgerschap is vooral een staalkaart van plichten geworden. De staat is gekidnapt door handige dames en heren die goed voor zichzelf zorgen met de markt als universeel alibi.

Deze leer is zo dominant geworden, dat fundamenteel weerwerk schaars en zwak is. Partijen die hun roeping verzaken en meedoen (PvdA, D66 eerder) worden afgestraft. Partijen die alternatieven formuleren zonder afdoende bewijs van effectiviteit (SP) haperen.

Lukt het Klaver & co aanzetten tot een andere economie en een andere omgang met energie af te spreken?

Daarom is de rol van GroenLinks in de formatie zo cruciaal: lukt het Klaver & co aanzetten tot een andere economie en een andere omgang met energie af te spreken?

D66 zit ondertussen op een kantelpunt: na al die jaren overmatig marktgelooft terug naar de meer vrijzinnig-progressieve wortels, op weg naar een humanere samenleving?

En de VVD, de centrale factor in de Nederlandse politiek, zij

stropelde als een ethisch blinde voort zonder merkbaar op zoek te zijn naar waarden die het marktgelooft voorzien van morele kaders en maatschappelijke voorwaarden. Het ministerie van Binnenlandse Zaken, de hoeder van de democratische verhoudingen, is uitgekleeft. Het ministerie van Justitie, hoeder van de rechtsstaat, met veiligheidspretenties en affaires, van zijn gezag beroofd.

Het is geen toeval dat *Vrij Nederland* na publicatie van de vijfde politieke integriteitsindex [Bekijk hier de vijfde politieke integriteitsindex die Bart de Koning voor Vrij Nederland samenstelde](#). [Bekijk hier de vijfde politieke integriteitsindex die Bart de Koning voor Vrij Nederland samenstelde](#). de vijfde politieke integriteitsindex vaststelt dat de VVD onbetwist kampioen is als het gaat om affaires. Zowel binnen als buiten het politieke ambt worden eigen belangen gediend, vrienden bevoordeeld, handige deals ten koste van de overheid of burgers bedacht en waar mogelijk geheimgehouden.

Hoe de VVD hier uit kan komen

Dat zal zo blijven zolang de bovenlaag en de actieve leden van de VVD

1. de markt blijven omarmen als universele waarde waar al het andere uit voortvloeit en
2. alles goed vinden dat niet uitdrukkelijk in de wet is verboden.

Wie met deze twee riemen blijft roeien, zal ethisch water blijven maken.

Ooit was het bevechten van het recht op lijkverbranding een liberale (en een arbeiders-)strijd. Christelijk Nederland was tegen toelating van crematie, en verloor geleidelijk terrein. Met het vermarkten van de liberale beginselen werd ook de

lijkverbranding een commerciële activiteit. De Vereeniging werd via de babbeltruc van Keizer & co tot *sentimental merchandising*, de ethiek van de directie facultatief. Zo typeert de griffier van de Eerste Kamer de handelswijze van Keizer: 'Persoonlijk winststreven van enkelen kwam in de plaats van winststreven ten gunste van de collectiviteit. Dat past niet in de sociale economie.'

[Meer in Zorgvisie](#)

Een grote sprong naar de Franse presidentsverkiezingen, naar de Brexit, naar de verkiezing van Donald Trump? Niet echt. Dezelfde doorgeslagen marktverheerlijking, met negatieve gevolgen voor grote groepen burgers – niet alleen materieel, maar ook voor hun gevoel van eigenwaarde en meetellen in de samenleving is aanwijsbaar.

Al is de VVD de grootste partij van het moment, zelfs als zij een volgende coalitie kan leiden, zal zij er verstandig aan doen de zaak-Keizer niet te zien als een incident. Het is een gevolg van de collectieve verblindings die democratische politiek in de westelijke wereld al te lang heeft ondermijnd.

Nederland en de EU moeten hoognodig een nieuw maatschappelijk pact uitvinden. Als de VVD daar leiding aan wil geven, prima.

*In mijn **Politiek Dagboek** probeer ik achtergrond te geven bij het nieuws over politiek en democratie. Het zijn persoonlijke notities bij de actuele gang van zaken. Volgende week kan de invalshoek weer anders zijn.*

[Wil je op de hoogte blijven van mijn artikelen?](#)

[Zaterdags mail ik een Politieke Weekbrief waarin ik samenvat wat me de afgelopen politieke week opviel en wat er staat te gebeuren, in Nederland, Europa en de VS. Wil je die ontvangen en mijn Politieke Dagboeken en andere verhalen in je inbox krijgen? Meld je dan aan! Schrijf je hier in!](#)

Lees ook:

[Zo zou een beknopt regeerakkoord eruit kunnen zien Een regeerakkoord waarin alles tot in detail is vastgelegd, verlamt het democratisch debat en maakt het land er niet bestuurbaarder op. Een beknopt akkoord is beter. En dat kan. Voor dit **Politiek dagboek** heb ik er een gemaakt. Lees de](#)

[analyse hier terug](#) [Hoe verenigd is het Verenigd Koninkrijk nog na de Brexit? Het aangekondigde vertrek van het Verenigd Koninkrijk uit de EU heeft iets stoers en iets absurds. De Britse eilanden liggen dichterbij Scheveningen en Calais dan bij New York en Bangalore. Toch dromen de Britten van een 'global Britain' dat berust op een vertekend gevoel voor de eigen geschiedenis. **Politiek dagboek** over het afscheid dat nooit komt. Lees het verhaal hier terug](#)
